

RESUMÉ

I forlængelse af historien om dansk arkitekturs guldalder i velfærdsstatens formative år efter 2. verdenskrig fortælles ofte en historie om, hvordan arkitekterne siden da har orienteret sig mod markedet i højere grad end mod fællesskabet. I afhandlingen undersøges det, hvordan denne historie er blevet skabt, om der kan fortælles andre historier, og hvad arkitekturhistorien kan bruges til, hvis arkitekterne i dag vil udvikle en faglig praksis, som formår at give samfundets udvikling og omsætte den til en arkitektur, som er rettet mod de samfundsmæssige udfordringer, vi står overfor i dag.

Afhandlingen er et case-studie af sammenhænge mellem arkitekturens og samfundets udvikling i Danmark i perioden 1957-2012. Analyserne peger på, at snarere end den historie om "velfærdsarkitektenes storhed og fald", som kan læses i en del af den nyere danske arkitekturhistorie, tegner der sig et billede af, at arkitekterne igennem hele perioden mere eller mindre gør det samme; de løser de opgaver, der bliver lagt foran dem under de til enhver tid givne omstændigheder. Opgaverne og omstændighederne har imidlertid ændret sig ganske meget fra 1957 og til i dag. Dermed kommer resultatet også til at se ganske anderledes ud, og afhandlingen peger på, hvordan der ikke længere er en formel forståelse mellem arkitektstanden og den omverden, der stiller opgaverne.

I afhandlingen gives nogle forslag til, hvordan en sådan forståelse kan retableres med udgangspunkt i tre perspektiver beskrevet som dualismen udspændt imellem *det globale og det lokale, regulering og deregulering samt fællesskab og individualisering*. Når perspektiverne beskrives som dualismen, er det for at understrege, at de begreber, hvert perspektiv udspændes imellem ganske vist står i modsætning til hinanden, men godt kan – og må – forstås og anderkendes på én og samme tid. Med Torvehallerne i det centrale København som eksempel illustreres det, hvordan neoliberalisering ikke kun indebærer deregulering, men også medfører nye former for regulering; at der med globalisering også følger nye betydninger af det lokale og at mens vi ofte fokuserer på en større individualisering i samfundet som helhed, opstår der også hele tiden nye fællesskaber, som udtrykker sig på andre måder end dem, vi kender. Med dette som udgangspunkt præsenteres disse tre perspektiver som et forslag til at forstå de strukturer og mekanismer og den modsætningsfyldte dynamik, det er nødvendigt at forholde sig til, hvis man vil forstå, hvad der har indflydelse på arkitekturens omstændigheder i dag.

Afhandlingen udspringer af et erhvervsPhD-projekt, som i 2012-14 blev gennemført i samarbejde med Arkitektenes Forlag og Roskilde Universitet. Projektets undersøgelser falder i to dele, som i afhandlingen præsenteres i hver sit *katalog*. I *Katalog I* præsenteres det arbejde, der blev udført i forbindelse med redigeringen af de to sidste udgivelser af *Arkitektur DK*, hvor alt og alle på det davarende Arkitektenes Forlag indgik som en del af det empiriske materiale. I *Katalog II* præsenteres analyser og diskussioner med udgangspunkt i dette materiale sammen med den bypolitiske og teoretiske kontekst for afhandlingens analyser, som det efterfølgende er blevet publiceret i artikler og bogkapitler.

Videnskabsteoretisk har projektet sit udgangspunkt i den kritiske realisms stratificerede ontologi, og den kritiske diskursanalyses forståelse af, hvordan diskurser ikke blot afspejler, men også medvirker til at konstituere sociale praksisser. Dette strukturer afhandlingens forskningsspørgsmål, og leder frem til en afsluttende diskussion af, hvem arkitekterne egentlig taler med, når de taler om "arkitektonisk kvalitet". Her fremføres det, at der er en fare for, hvis man fokuserer på kvaliteten af arkitekturen i sig selv, at man overser, hvilke omstændigheder der ligger til grund for, at den overhovedet realiseres. Dette leder frem til afhandlingens afsluttende konklusion, at hvor paradoksalt det end måtte virke, er arkitekternes bedste mulighed for at tjene samfundet som helhed måske i virkeligheden at være mindre optaget af arkitekturen i sig selv, og mere optaget af at forsøge at forstå sig på, hvad det er for et samfund, man er en del af, hvad det er for opgaver, det samfund skal have løst, og hvordan dette så kan gøres, så man samtidig også bidrager til at løfte hele samfundet.

SUMMARY IN ENGLISH

In continuation of Danish architecture's golden age as it unfolded in the welfare state's formative decades after the Second World War, a story is often told about how the architects eventually came to orient their efforts around the market more than they did around the community. This thesis studies the construction of this narrative and questions whether there are possible alternative narratives. In doing so, it is discussed, how architecture history can serve to understand how architects today might develop a professional practice that will succeed in meshing with society's development and manage to transform this into an architecture targeted towards the societal challenges we are facing today.

The thesis is a case study of relations between the development of the architecture and society at large in Denmark in the period from 1957-2012. The analyses suggest that rather than the story of "the rise and fall of the welfare architect" that is told in a part of the more recent Danish architecture history, another story can be told of the architects more or less doing one and the same thing throughout the period: Accomplishing the tasks commissioned to them under the circumstances given. The tasks and the circumstances however, have changed quite a bit since 1957. Hence the result looks rather different and the thesis points to the lack of a formal understanding between the architect profession and the surrounding world, from where the tasks are commissioned.

In the thesis, suggestions for re-establishing such an understanding is put forward with an outset in three theoretical perspectives described as dualisms spanned between *global and local*, *regulation and deregulation* and *community and individualisation*. Describing these perspectives as dualisms emphasizes how the concepts that define each of them rightfully contradict each other but certainly exists – and must be acknowledged – at one and the same time. With Torvehallerne Market in central Copenhagen as an example, it is illustrated how neoliberalization does not only entail deregulation but new forms of regulation too; that with globalisation new meanings of the local also follow, and that while we often focus on individualisation in society in general, new communities form all the time, expressing themselves in forms we may yet not recognize. With this as an outset, the three perspectives are presented as a suggestion for understanding structures and mechanisms and their opposing dynamics necessary to comprehend, if one wants to understand the circumstances given for architecture today.

The thesis is the result of an industrial PhD project carried through in 2012-14 in collaboration between The Danish Architectural Press and Roskilde University. The work is presented in two parts, each representing a phase of the study. In *Katalog I* (Catalogue I), work derived from the editing of the two last issues of the journal *Arkitektur DK* – with everything and everybody at The Danish Architectural Press as it existed at that time included as part of the empirical material – is presented. In *Katalog II* (Catalogue II) analyses and discussions with an outset in the material in *Katalog I* is presented together with the theoretical and political context for the work, as it has been published in books and journals.

The analyses are rooted in the stratified ontology of critical realism and critical discourse analysis' understanding of discourses as not only reflecting but also constituting practice. This understanding structure the research questions and leads to a discussion of who else is in the room, when architects talk about "architectural quality". It is argued that by focusing on the quality of the architecture in itself, the circumstances for realising architecture at all are overlooked. This discussion leads to the conclusion that however paradoxical, the best opportunity for architects to serve society at large may well be to be less preoccupied with architecture in itself, and more with trying to understand the society they are a part of, what tasks that need to be solved, and then try to figure out how this can be done in a way that also contributes to elevating society at large.

